

University of Groningen

De cultuuroverdracht binnen online leesgroepen nader bekeken

Oosterhuis, Marieke

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2015

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Oosterhuis, M. (2015). *De cultuuroverdracht binnen online leesgroepen nader bekeken*. Science Shop, University of Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De cultuuroverdracht binnen online leesgroepen nader bekeken

Marieke Oosterhuis
Project Gedeelde literatuur
**Wetenschapswinkel Taal, Cultuur
en Communicatie**
April 2015

Inhoud

Inleiding	3
Voorbeelden van online leesgroepen	5
Leestweeps	
FF-leesclub fantasy	
Ezzulia	
Goodreads	
Hebban	
Digitale leesgroepen bibliotheek Venlo en Waterland	
Viva- en Libelle-fora	
Verschillen met reguliere leesgroepen	10
Conclusie	12
Bibliografie	13

Inleiding

In samenwerking met stichting Senia, bibliotheek Groningen en bibliotheek Eemland wordt er in het kader van het onderzoekscollege Gedeelde literatuur onderzoek gedaan naar leesgroepen. Na een gezamenlijke start van de cursus zijn de masterstudenten opgesplitst om in kleine groepjes of individueel een onderzoek uit te voeren. Mijn individuele onderzoek gaat over de wijze waarop cultuuroverdracht in online leesgroepen plaatsvindt.

Mijn insteek van dit onderzoek begon in eerste instantie met de vraag hoe cultuuroverdracht in jonge vrouwenleesgroepen plaatsvindt. Ik heb uitgebreid gezocht naar bestaande jonge vrouwenleesgroepen, maar ik kon onvoldoende gezelschappen vinden met deelnemers die allen jonger dan vijftig jaar waren. De vrouwenleesgroepen die ik heb gevonden waren gemixt (oud vs jong) of te specifiek (bijvoorbeeld een lesbische leesgroep), terwijl ik op zoek was naar (algemene) literaire leesgroepen. Ik heb toen in overleg met Jeanette den Toonder besloten om mijn onderzoek te gaan richten op online leesgroepen. Dit was ook een onderwerp waar de maatschappelijke partners (stichting Senia, bibliotheek Groningen en bibliotheek Eemland) geïnteresseerd in waren en het sloot enigszins aan bij mijn eerdere onderwerp, omdat ik mij toen ook al (mede) had gericht op online leesgezelschappen. Het fenomeen online leesgroepen is nog betrekkelijk nieuw, maar toch zijn er van verscheidene onderzoekers al artikelen verschenen die ingaan op dit onderwerp. Ik heb een uitgebreid artikel gevonden van Peter Boot dat ingaat op online boekdiscussies en dit zal een belangrijk uitgangspunt vormen voor mijn onderzoek.¹ Daarnaast zijn er artikelen verschenen van auteurs als Absillis en Joosten, die allebei ingaan op literatuurkritiek op het internet. Het geeft handvatten om de betrekkelijk nieuwe wereld van digitale boekcommunicatie te leren kennen.

Boot heeft een instrument ontwikkeld voor het analyseren van online boekdiscussies en een aantal van de online leesgroepen, waar ik later meer over zal vertellen, heeft hij ook bestudeerd. Hij schenkt aandacht aan een groot scala van online bronnen, zoals social netwerksites, forums, weblogs, online boekhandels, recensiesites en online magazines. Ik heb ervoor gekozen om ook veel andere (en wellicht iets minder bekende) boekbesprekingssites uit te kiezen, omdat ik op deze manier nieuwe informatie kan geven. Hij baseert zijn theorie bijvoorbeeld op het fenomeen *distant reading* van Moretti. Met dit begrip wil Moretti aangeven dat een grote hoeveelheid literatuur buiten het gezichtsveld van letterkundigen blijft omdat zij zich noodgedwongen moeten beperken tot een kleine gecanoniseerde selectie van werken. Hetzelfde gaat op voor de online content: de hoeveelheid materiaal is zo groot dat alleen lezen niet toereikend is. In plaats van enkel een kwalitatieve benadering is ook een kwantitatieve onderzoeksmethode noodzakelijk geworden. Boot geeft aan dat er al eerder onderzoek is uitgevoerd naar bijvoorbeeld de invloed van boekendiscussiesites en de invloed die ze hebben op de boekenmarkt of de mogelijkheden die dit soort websites bieden voor geautomatiseerde boekaanbevelingen. Het discussiëren vindt niet alleen plaats op speciaal daarvoor ontwikkelde websites, maar ook sociale media vormen een ontmoetingsplek voor boekenliefhebbers.

Ik heb een corpus samengesteld van tien sites die ingaan op boekdiscussie en de uitkomsten van het onderzoek naar deze lezers zal ik verwerken in een uitgebreide analyse. Om daarbij in

¹ Boot, P., 'Online boekdiscussie van een afstand gelezen', Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde, 129 (2013), 215-232.

te gaan op Moretti; het gehele aanbod van boekdiscussiesites bestuderen is ondoenlijk. Daarom beperk ik mij tot een klein deel van het aanbod, maar ik probeer wel aan te sluiten bij Boot en richt mij daarom op onder meer forums, boekgerelateerde sites en social netwerksites. Tot slot zal ik aangeven wat de meest opvallende uitkomsten van het onderzoek waren.

Voorbeelden van online leesgroepen

Leestweeps

Er zijn vele manieren om online boekdiscussies te voeren en Twitter is bijvoorbeeld een medium dat daar mogelijkheden voor biedt. Een site als Leestweeps bespreekt zo'n vier a vijf boeken per jaar.² De discussieavonden zijn vooraf gepland en worden door discussieleiders Caroline Soesbergen en Nikkie Jessen in goede banen geleid. Dit gebeurt onder andere aan de hand van discussievragen. Mogen wij dit Twittergezelschap een leesgroep noemen? Dit is een eerste verschil met reguliere leesgroepen, want waar zij in de regel uit een vaste club mensen bestaan, is dit bij een initiatief als Leestweeps niet per se het geval. Het kan zijn dat sommige mensen steeds weer terug blijven komen bij Leestweeps, maar in principe is het een open gezelschap waar iedereen aan deel kan nemen. Je kunt er dus ook voor kiezen om bijvoorbeeld maar aan een discussieavond deel te nemen of om enkel mee te lezen. De mogelijkheden zijn dus uitgebreid en dit heeft ook te maken met de vele opties die het internet ons te bieden heeft. In 2012 is Leestweeps begonnen met het organiseren van leesavonden en tot nu toe zijn er veertien boeken besproken.

De boeken die zijn behandeld zijn:

Toen God een konijn was door Sarah Winman,
Perfekte stilte door Thomas Verbogt,
Alles ruikt naar chocola door Sidney Vollmer,
Blindgangers door Joke J. Hermsen,
Voor ik ga slapen door S.J. Watson,
Anne Frank leeft en woont op zolder door Shalom Auslander,
Het rode huis door Mark Haddon,
Eline Vere door Louis Couperus,
PAAZ door Myrthe van der Meer,
Een blik jodenkoeken door Jessica Meijer,
De grens geschreven door Riikka Pulkkinen,
De mooiste kleur die niet bestaat door Maartje Laterveer,
Een weeffout in onze sterren door John Green,
Het leek stiller dan het was door Eva Kelder
De consequenties door Niña Weijers

Dit laatste boek staat binnenkort gepland voor de vijftiende leesavond. Het zijn hele diverse boeken, zowel qua onderwerp (bijvoorbeeld psychiatrische problematiek, homoseksualiteit en relaties) als qua tijdsgeest (een klassieker van Couperus maar ook recent werk zoals *PAAZ*).

FF-leesclub fantasy

In de verschillende online groepen wordt ook een breed scala aan literatuur besproken. Je hebt online communities die een specifiek genre bespreken, zoals de FF-leesclub fantasy.³ Daar worden boeken van onder andere Natalie Koch onder de loep genomen. Het opvallende aan deze site is dat je als niet-lid geen reacties kunt lezen. Deze leesclub is dus vrij gesloten in de zin dat alleen leden de inhoud van de site kunnen zien.

² Leestweeps, te raadplegen via: <http://twitterleesclub.nl/>

³ FF-leesclub fantasy, te raadplegen via: <http://www.ff-leesclub.nl/forum/>

De leden kunnen een topic openen en zo een boek introduceren. Andere leden kunnen het boek dan ook gaan lezen en hun lezersreactie geven. De structuur is open; als je een boek wilt bespreken kun je er zelf voor kiezen een topic te starten en andere leden oproepen om dit boek ook te gaan lezen of om met andere liefhebbers over dit boek te discussiëren. Er wordt een boek geïntroduceerd en alle geïnteresseerde leden kunnen op elk moment aansluiten. Het is voor iedereen mogelijk om een eigen bijdrage te leveren op bijvoorbeeld het gebied van het formuleren van interessante discussievragen.

Ezzulia

Er zijn ook groepen die boeken uit verschillende genres lezen en bespreken, zoals bij Ezzulia het geval is.⁴ Dit is een forum waarop verschillende subfora beschikbaar zijn per genre. Zo kunnen liefhebbers van bepaalde genres elkaar vinden, maar het is ook mogelijk om aan discussies deel te nemen in verschillende subfora (en dus verschillende genres te lezen). De deelnemers kunnen een boek introduceren dat hen aanspreekt en andere leden kunnen aansluiten bij het onderwerp als ze geïnteresseerd zijn in het lezen van het boek. Er is sprake van een open structuur. Er is geen gespreksleider aanwezig en er is ook geen vast moment voor het bespreken van het boek. Iedereen die heeft aangegeven te gaan lezen doet mee en plaatst een lezersreactie.

Leestweeps is ook een gezelschap waar verschillende soorten boeken worden besproken. Het verschil met Ezzulia is dat er geen sprake is van verschillende boekdiscussies tegelijkertijd, maar een discussie per twee à drie maanden. Dit komt redelijk overeen met hoe het er in reguliere leesgroepen aan toegaat. Er zijn leesgroepen die een specifiek genre lezen, zoals er bijvoorbeeld leesgroepen Geschiedenis zijn bij stichting Senia, maar ook groepen die diverse literatuur lezen.

Goodreads

Een hele bekende lezerscommunity is Goodreads.⁵ Ze hebben maar liefst dertig miljoen leden, er staan vierendertig miljoen reviews online en er zijn zo'n negenhonderd miljoen boeken besproken op deze site. De community bestaat uit verschillende groepen en er is ook een groep voor jonge Nederlandse lezers. De leesgroep is bedoeld voor lezers tussen de zestien en dertig jaar. Er worden boeken gelezen van auteurs als Haruki Murakami, (*The wind-up bird chronicle*), Charles Dickens (*A Christmas Carol*) en Esther Verhoef (*De kraamhulp*). Er wordt door een deelnemer een boek geïntroduceerd en wie het leuk vindt sluit zich aan. Iedereen is vrij om een lezersreactie te plaatsen. De discussie wordt niet geleid en er is geen vaste datum waarop het boek besproken wordt.

Naast deze groep voor jonge Nederlandse lezers zijn er nog veel meer groepen te vinden op Goodreads. De hoeveelheid materiaal is enorm en het bijzondere aan deze website is onder andere de relatie met Amazon. Op deze site is het mogelijk om boeken aan te schaffen en deze twee partijen kunnen elkaar dus goed van dienst zijn. Het is zelfs zo dat Amazon Goodreads

⁴ Ezzulia, te raadplegen via:

<http://ezzulia.nl/forum/viewforum.php?f=46&sid=3224ba6a9ae0e2c02c41a00e8aaec12e>

⁵ Goodreads, jonge Nederlandse lezers, te raadplegen via: <http://www.goodreads.com/group/show/79675-jonge-nederlandse-lezers>

in 2013 heeft gekocht.⁶ De commerciële kant springt hier duidelijk in het oog en dit is een groot verschil met de reguliere leesgroepen. Het is van belang te onderzoeken wat de functie van dit commerciële aspect is. Het is natuurlijk in de eerste plaats een goede manier om geld te verdienen. Amazon gaat waarschijnlijk meer verdienen nu ze Goodreads over hebben genomen. Ook voor uitgeverijen vormt dit soms een mogelijkheid om hun boeken onder de aandacht te brengen. Dit is bijvoorbeeld bij de Young adult leesclub het geval.⁷ Ze geven de boeken van de eigen uitgeverij Boekerij Young een centrale plaats in boekdiscussies. Naast hun “self publishing platform” is dit een manier om omzet te maken.

De Young adult leesclub is opgericht door Natasja Storm en naast voorgaande functies beschikt de site ook over een forum en blogs. Zoals de naam al zegt worden er Young Adults gelezen zoals *De IJzerkoning* van Julie Kagawa, *Half zwart* van Sally Green en *Vrees me* geschreven door Tahereh Mafi. De structuur van deze leesgroep is open, dat wil zeggen dat iedereen na aanmelding mee kan doen. De boeken worden besproken aan de hand van recensies. Er worden geen voorwaarden gesteld aan deze recensies, dus iedere afzonderlijke lezer kan dit op zijn of haar eigen manier in te vullen.

Bij reguliere leesgroepen is commercie veelal geen hoofdmoot, maar zaken als deelname aan culturele activiteiten en leesbevordering spelen bij deze groepen vaak een prominente rol. Dan zijn er ook nog de wilde leesgroepen, dat wil zeggen de groepen die niet verbonden zijn aan een organisatie, die hun leesplezier met anderen willen delen. Deze zaken spelen logischerwijs ook bij online leescommunities een belangrijke rol.

Hebban

Commercie speelt ook een rol bij leescommunity Hebban.⁸ Ze maken onderdeel uit van Book Communities en dit is weer een onderdeel van de eReaders Groep BV en WMG Beheer BV. Wat daarbij ook interessant is om te vermelden is dat de eReaders groep vorig jaar een platform genaamd eLinea heeft ontwikkeld, wat een soort Spotify-dienst is voor kranten- en tijdschriftenartikelen. Ook is Crimezone toegetreden tot Hebban, waarbij Sander Verheijen als oprichter en hoofdredacteur ook onderdeel uit gaat maken van Hebban in de functie van hoofdredacteur. Wat we hier zien is een bundeling van krachten waarmee zogezegd een Nederlandse variant van Goodreads lijkt te worden geformeerd.⁹

Het verdienmodel van een leescommunity als Hebban is ook interessant om te belichten. Het bestaat in hun geval aan de ene kant uit commissies die ze ontvangen van websites die boeken via hen verkopen en aan de andere kant uit advertenties. Het gebruik van advertenties als inkomstenbron zien we ook bij andere sites voorbijkomen zoals Goodreads. Wat positief kan zijn aan zo'n samenwerking is dat alle partijen er beter van worden. Uitgeverijen verkeren tegenwoordig in zwaar weer vanwege de komst van e-books (die veelal illegaal worden gedownload) en de komst van digitale boekenwinkels als bol.com en Amazon. Door zelf te zorgen voor kanalen waarop promotie mogelijk is kan de omzet voor bijvoorbeeld uitgeverijen weer groeien.

⁶ ‘Amazon koopt Goodreads’, De Gelderlander, 29 maart 2013, te raadplegen via:

<http://www.gelderlander.nl/algemeen/multimedia/amazon-koopt-goodreads-1.3741506>

⁷ Young adult leesclub, te raadplegen via: <http://www.young-adults.nl/forums/lezen--amp--schrijven/leesclub>

⁸ Hebban, te raadplegen via: <http://www.hebban.net/forum/>

⁹ Elzinga, V. ‘Crimezone wordt portal binnen Nederlandse variant Goodreads’, Boekblad, 24 april 2014. Te raadplegen via: <http://www.boekblad.nl/crimezone-wordt-portal-binnen-nederlandse-variant.233169.lynx>

Op Hebban worden verschillende genres en dus ook ontzettend veel verschillende boeken gelezen. In de thrillerleesclub (Crimezone) worden onder andere boeken besproken van Tess Gerritsen, Lars Kepler en Sophie Hannah. De wijze van bespreken is vrij uitgebreid, want er zijn verschillende onderwerpen die bij een specifiek boek besproken worden, d.w.z. topics die tot een specifiek boek behoren. Een voorbeeld is de rubriek 'Voor het lezen', waarbij de leden kunnen kennismaken met de titel en de introductievragen kunnen inzien. Een tweede rubriek is 'Tijdens het lezen', waarin vragen gesteld worden over het begin van het verhaal. Dan is er de derde rubriek, die als onderwerp 'Na het lezen' heeft. Hierin zijn nog meer vragen opgenomen die men kan beantwoorden als het lezen voltooid is. Handig is dat je op elk moment in kunt stappen en daarvoor terecht kan in de bijbehorende topics. Er is ook nog een vierde rubriek, namelijk 'Vragen aan de auteur'. Vaak komt de auteur ook zelf zijn antwoorden op de vragen posten, wat voor interactie zorgt.

Digitale leesgroepen van de bibliotheek Venlo en Waterland

Er zijn ook digitale leesgroepen die verbonden zijn aan de bibliotheek. Voorbeelden hiervan zijn digitale leesclub Venlo¹⁰ en digitale leesclub Waterland.¹¹ De titels die worden gelezen worden door de bibliotheek vooraf geselecteerd. Bij bibliotheek Venlo wordt er een titel gekozen door de begeleiders en bij bibliotheek Waterland kunnen deelnemers een keuze maken uit drie geselecteerde titels. Ook suggesties voor interessante titels van deelnemers zijn bij deze leesgroep welkom. Door bibliotheek Waterland worden boeken gelezen die via de digitale collectie van de bibliotheek beschikbaar zijn. Boeken die besproken zijn door de leden zijn onder andere *Een vlucht regenwulpen* van Maarten 't Hart, *De kip die over de soep heen vloog* van Frans Pointl en *Een dwaze maagd* geschreven door Ida Simons. Bibliotheek Venlo heeft boeken gelezen zoals *Ripper* van Isabel Allende en *Feest van het begin* geschreven door Joke van Leeuwen. Deze online leesclub is per 1 januari 2015 gestopt.

De opzet vanuit de bibliotheek is niet-commercieel. Ook andere leesgroepen zoals Ezzulia en FF-leesclub fantasy zijn op niet-commerciële basis opgericht. De inhoud van deze sites wordt hier niet automatisch anders door. Op het gebied van boekbespreking zijn ze niet heel anders dan commerciële initiatieven. Wat echter wel opvallend is, is dat bij bijvoorbeeld Hebban boeken worden geïntroduceerd door de beheerder van de site. Dit is bij niet-commerciële sites als Ezzulia en FF-leesclub fantasy niet het geval. Dat ligt in de handen van de deelnemers van de site. Dit hoeft echter niets te zeggen, want bij Goodreads zijn de leden ook verantwoordelijk voor de inbreng van titels die besproken gaan worden.

Viva- en Libelle-fora

Ook fora zoals Viva¹² en Libelle¹³ beschikken over leesclubs. De leesactiviteiten zijn echter niet de hoofdmoot van de website, maar evengoed zijn er veel mensen actief aan het discussiëren over boeken. Op het Libelle forum is de structuur van boekbespreking vrij en open, want iedereen kan inhaken wanneer hij of zij dat wil en er worden geen voorwaarden gesteld aan de deelnemers. Het is enkel zo dat er vooraf een datum wordt geprikt om het boek te bespreken en vanaf die datum kan iedereen een reactie achterlaten. Er wordt niet

¹⁰ Digitale leesclub Venlo, was te raadplegen via: <http://www.ikleesliteratuur.nl/>

¹¹ Digitale leesclub Waterland, te raadplegen via: <https://nl.nl.facebook.com/digitaleleesclubwaterland>

¹² Viva leesclub, te raadplegen via: http://forum.viva.nl/forum/entertainment/de-vivaleesclub/list_messages/198787

¹³ Libelle leesclub, te raadplegen via: http://forum.libelle.nl/forum/lezen/list_topics/9

gewerkt aan de hand van vragen en er is geen vaste discussieleider aanwezig. Bij Viva is een soortgelijke structuur te zien, maar er zijn toch enkele verschillen aan te wijzen. De wijze van boeken selecteren is anders, want er wordt een poll geplaatst in de desbetreffende rubriek en op die manier kan iedereen stemmen op het boek van zijn of haar keuze. Er kan een keuze gemaakt worden uit vier boeken (die vooraf door een deelnemer zijn geselecteerd) en het boek met het hoogste percentage stemmen 'wint'. Op het Viva forum worden werken gelezen van verschillende auteurs, bekend of minder famous. Titels die door de leesclub behandeld zijn bestaan uit onder andere *The perks of being a wallflower/De belevenissen van een muurbloem* van Stephen Chbosky. De leesclub van het Libelle forum leest onder andere *De eenzaamheid van de priemgetallen* geschreven door P. Giordano, *Het diner* van Herman Koch en *Verlovingstijd* van Maarten 't Hart. De meeste werken die de revue passeren worden veel verkocht in de boekhandel en het gaat dus om het populaire segment.

Verschillen met reguliere leesgroepen

De digitale leesgemeenschap biedt geïnteresseerde, niet-professionele lezers de mogelijkheid om hun interesses te delen met de rest van de wereld. Dit komt overeen met reguliere leesgroepen, die elkaar ontmoeten om over een gemeenschappelijk onderwerp te praten. Maar wat anders is aan de online leesgroepen is dat je met veel meer mensen te maken hebt. Ook is er een grotere variatie aan groepen, waardoor je precies de groep kunt kiezen die het beste bij jou past. Bij reguliere leesgroepen ben je meestal toch afhankelijk van het aanbod in de eigen regio. Wel is het zo dat je online anoniemer bent en daardoor wellicht meer durft te zeggen dan je in een reguliere leesgroep zou doen. Het voordeel van een reguliere leesgroep is echter dat je elkaar beter kunt leren kennen, al komt het bij online gezelschappen soms ook voor dat men elkaar in het echt ontmoet. Maar daar is het niet het uitgangspunt en dat is bij reguliere leesgroepen wel het geval.

Leeftijd speelt ook een rol. Bij online leesgezelschappen is er een grote variatie in leeftijden waar te nemen. Bij reguliere leesgroepen is er vaak sprake van een specifieke leeftijdsgroep en in veel gevallen gaat dit om de leeftijd van vijftig plus. Als er al wel leesgroepen zijn voor jongere vrouwen, dan gaat dit vaak om zelf opgerichte groepen (de zogenaamde wilde leesgroepen). Het voordeel van het internet is dat je in kunt stappen wanneer je wilt, je hebt geen ruimte nodig om de leesclub te organiseren en als je geen behoefte hebt om zelf initiatief te nemen, dan kun je je gewoon aansluiten bij een bestaande groep. Mocht je de drang tot het nemen van initiatief wel voelen, dan is dit ook mogelijk. Je kunt zo actief zijn als je zelf wilt.

In het begin van dit artikel is de naam Absillis al genoemd.¹⁴ Hij schreef, net als Boot, over online boekdiscussies en gaat onder meer in op de vraag of de toename van online leesactiviteiten een verrijking betekent of dat er toch veelal nadelen aan kleven. In zijn betoog laat hij zowel voor- als nadelen de revue passeren. Net als Boot laat Absillis zien dat commercie een belangrijke functie is voor veel grote boekbesprekingssites, maar hij laat ook zien dat veel commerciële initiatieven noodzakelijk zijn in deze tijd van verregerende digitalisering. Als digitale boekhandels bijvoorbeeld kunnen rekenen op grote belangstelling en dus een goede afname, dan moeten boekhandels en daarbij ook uitgeverijen de huidige ontwikkelingen volgen door ook online actief te zijn.

Er is wel een trend waar te nemen in aan de ene kant het enthousiasme dat mensen hebben omdat het internet de mogelijkheid biedt aan iedereen om zijn of haar mening te uiten en dus een ware vorm is van democratie, maar aan de andere kant wordt er door sommige mensen ook een groot belang gehecht aan de instandhouding van boekbesprekingen in dagbladen en tijdschriften. Het is de overgang van een oude naar een nieuwe tijd, maar die verandering hoeft niet te betekenen dat het goede van vroeger verdwijnt. Het kan wel zo zijn dat de vorm gaat veranderen, want het is niet ondenkbaar dat de traditionele printmedia in de toekomst niet meer zullen bestaan, maar de inhoud blijft waarschijnlijk wel.

Veel mensen uiten ook hun zorgen omtrent het fenomeen ontlezing, dat door velen gekoppeld wordt aan de opkomst van het digitale tijdperk. Wat echter wel naar voren kan worden gebracht is dat juist op internet veel boekdiscussiesites te vinden zijn en het is juist van groot belang dat dit in stand wordt gehouden, zodat ook jonge mensen op kunnen groeien met de noodzaak van literatuur. Digitalisering en lezen hoeven elkaar zeker niet in de

¹⁴ Absillis, K. 'Volksverheffing 2.0. Literatuurkritiek op het internet', *Ons erfdeel* 53 (2010) 2: p. 44-53.

weg te staan, want juist door de onuitputtelijke bron die het internet ons biedt aan materiaal zou er eerder sprake kunnen zijn van een verbeterde verstandhouding tussen deze fenomenen dan een distantiëring.

Enkele van deze trends worden ook waargenomen door Jeroen Dera en het gaat dan onder andere over de toegenomen invloed van het internet bij publicaties van debutanten.¹⁵ Wat ook naar voren komt in dit artikel is dat bijvoorbeeld literaire kritieken op internet nog altijd minder hoog staan aangeschreven dan kritieken in vakspecifieke tijdschriften. Het is de tendens van verregaande digitalisering die ons doet vastgrijpen aan wat oud en vertrouwd is, maar wat toch los zal moeten worden gelaten in de toekomst. Internet biedt een breder podium en is dus een medium waar veel meer mensen mee kunnen worden bereikt dan met traditionele media.

¹⁵ J. Dera: 'Facebook als pr-strategie, debatplaats en expositieruimte. Over de rol van sociale media in het literaire veld'. In: Ons Erfdeel 2012, <http://www.onserfdeel.be/Jeroen_Dera_over_sociale_media_en_literatuur.pdf>

Conclusie

Enkele belangrijke tendensen zijn naar voren gekomen in dit artikel.

Ten eerste is er bij online leesgroepen soms sprake van commercie. Dit is een groot verschil met reguliere leesgroepen, waarbij zaken als leesbevordering een grotere rol spelen. Maar is commercialisering niet een noodzakelijk kwaad? Wellicht wel, want initiatieven zoals Goodreads moeten ook gefinancierd worden en daarbij hoeft commercie geen belemmering te zijn voor het teweegbrengen van goede effecten zoals leesbevordering onder met name jongere lezers.

Daarnaast is opvallend dat er een breed scala aan literatuur wordt besproken op de verschillende boekbesprekingssites. Er zijn groepen waar een heel specifiek genre wordt gelezen, zoals bijvoorbeeld bij de FF-leesclub fantasy het geval is, maar er zijn ook leesgezelschappen die een breed genre aan werken onder de loep nemen. Een voorbeeld hiervan is Leestweeps. Bij reguliere leesgroepen is er vaak sprake van een specifiek genre dat wordt gelezen en daarin zijn dus verschillen waar te nemen.

Online zijn er vaak ook vele mogelijkheden wat betreft meer gesloten sites zoals FF-leesclub fantasy, waar je alleen deel kunt nemen aan de discussie (en mee kunt lezen) als je jezelf aan hebt gemeld. Andere sites zijn veel opener, zoals Hebban, waar iedereen in principe mee kan lezen voordat hij of zij de stap neemt om mee te gaan discussiëren.

De manier waarop boeken door online groepen worden besproken is heel divers. In sommige gevallen is er sprake van een of meerdere discussieleiders die de discussie in goede banen proberen te leiden, maar in andere gevallen is de discussie ongestructureerd. Dit is ook een verschil met reguliere leesgroepen, want zij werken vaak aan de hand van een leeswijzer, waarin vaak een korte samenvatting van het boek in is vermeld en er staan vragen in die de deelnemers kunnen sturen in de discussie. Ik heb dit bij online leesgroepen niet geconstateerd. Er zijn wel enkele elementen uit de leeswijzer zichtbaar, zoals vooraf opgestelde vragen (dit zien we bijvoorbeeld bij de leesclub van Viva en bij Hebban).

Tenslotte bieden online leesgroepen mogelijkheden voor mensen die niet veel tijd hebben, niet graag de deur uitkomen of een bepaald genre willen lezen. Bij reguliere leesgroepen ben je afhankelijk van een bepaald tijdstip waarop bijeenkomsten worden gehouden, terwijl je online vaak vrijer bent in het moment van ontmoeten. Er zijn wel bepaalde online leesgroepen die specifieke momenten hebben waarop ze boeken bespreken, zoals bij Leestweeps en Viva het geval is.

Qua vorm en inhoud zijn er behoorlijk wat overeenkomsten waar te nemen in online leesgroepen en reguliere leesgroepen, maar een belangrijk verschil is de anonimiteit die bij online groepen is waar te nemen ten opzichte van de bekendheid en vertrouwdsheid die op reguliere leesgroepen van toepassing is. Misschien is dit ook iets wat moet wennen en wordt de anonimiteit in de loop van de jaren wel minder, of wordt het iets waar we ons aan gaan conformeren. In ieder geval bieden online leesgroepen een prima inhoud en vorm om als boekenliefhebber je mening te laten gelden.

Bibliografie

- Boot, P., 'Online boekdiscussie van een afstand gelezen', Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde, 129 (2013), 215-232, te raadplegen via: <http://peterboot.nl/pub/boot-tntl-onlineboekdiscussie-preprint.pdf>
- Amazon koopt Goodreads', De Gelderlander, 29 maart 2013, te raadplegen via: <http://www.gelderlander.nl/algemeen/multimedia/amazon-koopt-goodreads-1.3741506>
- Elzinga, V. 'Crimezone wordt portal binnen Nederlandse variant Goodreads', Boekblad, 24 april 2014. Te raadplegen via: <http://www.boekblad.nl/crimezone-wordt-portal-binnen-nederlandse-variant.233169.lynkx>
- Leestweeps, te raadplegen via: <http://twitterleesclub.nl/>
- Digitale leesclub Venlo, was te raadplegen via: <http://www.ikleesliteratuur.nl/>
- Young adult leesclub, te raadplegen via: <http://www.young-adults.nl/forums/lezen--amp--schrijven/leesclub>
- Digitale leesclub Waterland, te raadplegen via: <https://nl.nl.facebook.com/digitaleleesclubwaterland>
- Hebban, te raadplegen via: <http://www.hebban.net/forum/>
- Libelle leesclub, te raadplegen via: http://forum.libelle.nl/forum/lezen/list_topics/9
- Viva leesclub, te raadplegen via: http://forum.viva.nl/forum/entertainment/devivaleesclub/list_messages/198787
- FF-leesclub fantasy, te raadplegen via: <http://www.ff-leesclub.nl/forum/>
- Ezzulia, te raadplegen via: <http://ezzulia.nl/forum/viewforum.php?f=46&sid=3224ba6a9ae0e2c02c41a00e8aaec12e>
- Goodreads, jonge Nederlandse lezers, te raadplegen via: <http://www.goodreads.com/group/show/79675-jonge-nederlandse-lezers>

Colofon

Titel: De cultuuroverdracht binnen online leesgroepen nader bekeken
Auteur: Marieke Oosterhuis
Een uitgave van: Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie
Rijksuniversiteit Groningen
Begeleiding: dr. J.M.L. den Toonder, dr. S. van Voorst, dr. P.Broomans
Verkoopprijs: 5,00 €
Uitgave: Groningen, april 2015
Contact: Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie
Postbus 716
9700 AS Groningen
050-3635271
tawi@rug.nl
www.rug.nl/wewi